

ктронний ресурс] / Л.Г. Чернюк // Збірник наукових праць ВНАУ. Серія: Економічні науки. – 2011. – Т. 2, №2 (53). – Режим доступу до журн. : <http://econjournal.vsau.org/files/pdfa/415.pdf>

6. Хабутдінов Р.А., Хабутдінов А.Р. Концептуальна схема структурно-функціональної організації транспортної системи і технологічна ресурсосінергія в ній /Р.А. Хабутдінов, А.Р. Хабутдінов // Вісник НТУ. – 2008. – Вип. 17. – С. 134-142.

7. Миротин Л.Б., Гудков В.А., Зырянов З.З. Управление грузовыми потоками в транспортно-логистических системах / Л.Б. Миротин, В.А. Гудков, З.З. Зырянов. – М.: Горячая линия – Телеком, 2010. – 704 с.

8. Месарович М., Мако Д., Такахара И. Теория иерархических многоуровневых систем / М. Месарович, Д. Мако, И. Такахара. – М.: Мир, 1973. – 344 с.

9. Сандакова Н.Ю. Методологические основы развития транспортных систем в регионе / Н.Ю. Сандакова // Вестник Бурятского университета. – 2012. – №2. – С. 132-137.

10. Сандакова Н.Ю. Методологические основы формирования и развития транспортной системы региона : [монография] / Н. Ю. Сандакова ; М-во образования и науки Рос. Федерации, Вост.-Сиб. гос. ун-т технологии и упр. – Улан-Удэ : Изд-во Бурятского госуниверситета, 2012. – 166 с.

11. Хабутдінов Р.А. Методологічні основи транспортно-технологічної енергології / Р.А. Хабутдінов // Управління проектами, системний аналіз і логістика. – К.: НТУ. – 2009. – Вип. 6. – С. 238-241.

Стаття надійшла: 03.10.2015 р.

Рецензент: д.е.н., доц. Горювий Д.А.

УДК 338.47+656.1

JEL Classification: M 190

АНАЛІЗ СТАНУ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ЕКОНОМІЧНОЮ БЕЗПЕКОЮ ПІДПРИЄМСТВ АВТОТРАНСПОРТНОЇ ГАЛУЗІ

Близнюк А.О., к.е.н.

Харківський національний автомобільно-дорожній університет

Анотація. В цій статті увагу приділено особливостям управління економічною безпекою автотранспортних підприємств, для чого обрано підприємства, головним видом діяльності для яких є здійснення регулярних перевезень з різних регіонів України. Предметом є економічна безпека підприємства. Метою статті є дослідження внутрішніх та зовнішніх факторів негативної дії на діяльність автотранспортного підприємства, що формують потенційні загрози його економічній безпеці. У роботі використано метод угруповання, що був застосований при оцінюванні стану системи управління економічною безпекою підприємства, а також методи аналізу та синтезу, що були застосовані при дослідженні стану підприємств автотранспортної галузі. У роботі проведений аналіз стану системи управління економічною безпекою підприємств автотранспортної галузі на прикладі п'яти автотранспортних підприємств з різноманітними особливостями. У роботі була використана раніш розроблена автором методика визначення рівня економічної безпеки автотранспортного підприємства, тому пропонується провести з її допомогою відповідну оцінку на прикладі п'яти підприємств автомобільного транспорту протягом останніх трьох років. Для аналізу обрано підприємства, головним видом діяльності для яких є здійснення регулярних перевезень з різних регіонів України, а саме: приватне акціонерне товариство «Запорізьке автотранспортне підприємство 12329»; публічне акціонерне товариство АТП-13058; публічне акціонерне товариство «автотранспортне підприємство 16354»; відкрите акціонерне товариство «Черкаське АТП-17162»; відкрите акціонерне товариство «Херсонське АТП-16560». В ході аналізу була встановлена необхідність про приділення уваги проблемі створення системи управління економічною безпекою підприємств автотранспортної галузі.

Ключові слова: економічна безпека, управління, автотранспортна галузь.

ANALYSIS OF THE STATE OF ECONOMIC SECURITY TRUCKING INDUSTRY MANAGEMENT SYSTEM

Andriy Blyznyuk, PhD in Economics

Kharkiv National Automobile and Highway University

Summary. This article highlights the economic security management features in trucking companies, for which were selected those companies, the main activity of which was the implementation of regular transportation from different regions of Ukraine. The subject of article is economic security of an enterprise. The aim of article is to

study the internal and external factors that have negative effect on the transport enterprises, and are forming the potential threat to economic security.

The article uses the method of grouping that was used in assessing the state of economic security management system, as well as the methods of analysis and synthesis that were used in this study as well. The paper analyzes the current state of economic security management system in trucking industry with five examples (the trucking companies with various features). The paper uses the previously developed method, that determines the level of economic security at a transport enterprise, and proposes to use it on the examples of five different trucking enterprises over the past three years.

For the analysis it was selected the enterprises, the main activity of which was the implementation of regular transportation to different regions of Ukraine. They are: CJSC "Zaporozhskye trucking enterprise 12329"; OJSC "ATP-13058"; OJSC "trucking enterprise 16354"; OJSC «Cherkassy ATP-17162»; OJSC "Kherson ATP-16560". The analysis had shown the necessity of paying attention to the problem of the management of economic security trucking industry.

Keywords: economic security, enterprise management, the trucking industry.

Постановка проблеми. Управління економічною безпекою є нагальною потребою сучасного підприємства в умовах глобальної посткризової економіки. Однак специфіка такого управління багато в чому визначається галузевою приналежністю підприємства. Дане питання має за мету забезпечити максимальну ефективність та доцільність вирішення проблеми стосовно управління економічною безпекою автотранспортних підприємств.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблемам управління економічною безпекою підприємства присвячена велика кількість досліджень таких вітчизняних науковців, як Г.Козаченко, В.Пономарьов, О.Ляшенко, І.Дмитрієв, В.Шинкаренко, К.Коваленко, Т.Тимофєєва, О.Яременко, О.Князевська, І.Белоусова, С.Ильяшенко [1-9]. В своїх дослідженнях автори розглянули теоретичні та практичні аспекти забезпечення стану економічної безпеки підприємства, а також розглянули особливості поставленої проблеми в умовах підприємств автотранспортної галузі.

Невирішені складові загальної проблеми. Усі дослідження в області управління економічною безпекою на підприємстві вкрай ретельно розглянуті вітчизняними науковцями, однак залишається багато питань щодо ефективності управління. Незважаючи на це проведений аналіз дозволить грамотно оцінити переваги та недоліки системи управління економічною безпекою підприємств автотранспортної галузі та дасть змогу здійснювати більш ефективне управління підприємством.

Формулювання цілей статті. Метою статті є дослідження внутрішніх та зовнішніх факторів негативної дії на діяльність автотранспортного підприємства, що формують потенційні загрози його економічній безпеці.

Виклад основного матеріалу дослідження. Об'єктивний аналіз стану системи управління економічною безпекою підприємств (ЕБП) автотранспортної галузі є вкрай необхідним за для здійснювання більш ефективного управління підприємством. На попередньому етапі дослідження було сформовано методіку визначення рівня економічної безпеки автотранспортного підприємства [10]. Проведемо з її допомогою відповідну оцінку на прикладі п'яти підприємств автомобільного транспорту: ПрАТ «Запорізьке АТП-12329», ПАТ «АТП-13058», ПАТ «АТП-16354», ВАТ «Черкаське АТП-17162», ВАТ «Херсонське АТП-16560».

На ПрАТ «Запорізьке АТП-12329» спостерігається позитивна тенденція усіх складових економічної безпеки, окрім правової складової. Аналізуючи 2012 рік, слід відмітити найбільший негативний вплив кадрової безпеки на інтегральний показник. Така ситуація була обумовлена низьким рівнем заробітної плати, швидким падінням показників продуктивності праці, які перевищували темпи падіння заробітної плати більш ніж у сім разів, та високим рівнем аварійності з вини персоналу підприємства. Протягом 2013-2014 років підприємством було досягнуте значне поліпшення ситуації стосовно кадрової складової.

Протягом 2013-2014 років підприємством було поліпшено показники технічної безпеки, за рахунок поступового оновлення рухомого складу та перепрофілювання діяльності на ті її види, яким відповідає за вимогами наявний рухомий склад.

Негативними є тенденції у показників правової безпеки, тому досліджуваному підприємству слід звернути увагу на ефективність функціонування підрозділів юридичного супроводу.

Проведемо оцінювання складових економічної безпеки ПАТ «АТП-13058». Отже, головними складовими, що призвели до стану економічної небезпеки на підприємстві є фінансова, кадрова і технічна. Проблеми фінансової складової зумовлені зростанням рівня кредиторської заборгованості підприємства, зокрема по розрахункам за паливо та запчастини, значно нижчими за середньогалузеві показниками оборотності коштів та зростанням збитків.

Кадрові проблеми підприємства зумовлені насамперед низьким для столичного регіону рівнем заробітної плати, примусовим переведенням працівників на неповний робочий день, результатом яких є падіння продуктивності праці та зростання чисельності працівників з низьким рівнем кваліфікації, що призвело до незадовільних показників аварійності з вини водіїв підприємства. Однак підприємство почало роботу в напрямку поліпшення кадрової ситуації, зокрема в напрямку підвищення кваліфікації працівників та відмови від оформлення їх на неповний робочий день з метою мінімізації фонду оплати праці.

Великою проблемою на підприємстві є технічний стан рухомого складу, який майже не оновлюється. Застарілість та високий рівень зносу виробничих фондів зумовлюють орієнтацію підприємства на внутрішні перевезення, зростання витрат на їх утримання та ремонт, зростання аварійності.

Визначимо рівень економічної безпеки наступного підприємства з групи досліджуваних – ПАТ «АТП-16354». Протягом досліджуваного періоду 2012-2014 років на підприємстві спостерігалось поступове погіршення рівня економічної безпеки, однак за рахунок впливу різного роду факторів.

Аналізуючи ситуацію 2013 року, слід зазначити, що репрофілювання діяльності підприємства з діяльності автомобільного транспорту на діяльність з надання в аренду майна принесла позитивні наслідки та стабілізувала фінансову ситуацію на підприємстві, однак не призвела до отримання прибутку за результатами року. Стосовно складових ЕБП, 2013 року негативну тенденцію отримала лише корпоративна складова, що було викликано залученням нового мажоритарного акціонера – фізичної особи з пакетом акцій 12,93%, що дещо дестабілізувало ситуацію з точки зору ймовірності недружнього поглинання.

Протягом 2014 року негативні тенденції фінансового стану поширилися надалі, що призвело до зростання обсягів збитків, однак позитивні тенденції в показниках оборотності активів дещо компенсували ситуацію. Найбільш небезпечні зміни відбулися з точки зору корпоративної безпеки. Консолідація одним з мажоритарних акціонерів (ПП «ТЕМП») пакету акцій в розмірі 41,3% та вихід інших акціонерів з числа мажоритарних призвели до надзвичайного рівня підлеглості підприємства недружньому поглинанню.

Проаналізуємо стан економічної безпеки ВАТ «Черкаське АТП-17162» та визначимо складові економічної безпеки, що мали найсуттєвіший вплив на формування її незадовільного стану. Отже, ВАТ «Черкаське АТП-17162» знаходиться в стані абсолютної економічної небезпеки, як на рівні чистого прибутку, так і на другому – стратегічному рівні складових. Слід відзначити, що негативні тенденції в стані ЕБП поширюються та поглиблюються протягом досліджуваного періоду, зокрема погіршуються показники фінансової та кадрової безпеки підприємства.

Слід також зауважити ризиковане з точки зору корпоративної безпеки розміщення акціонерного капіталу підприємства, а саме наявність одного мажоритарного акціонера з контрольним пакетом акцій. Залишок цінних паперів підприємства розмито серед великої кількості міноритарних акціонерів – фізичних осіб, що і створює головну небезпеку.

З точки зору фінансової складової економічної безпеки підприємства, головними його проблемами є значне погіршення показників абсолютної ліквідності, збитковість діяльності та надзвичайно низькі для підприємства автомобільного транспорту показники оборотності коштів. Однак головним джерелом таких проблем на підприємстві є надзвичайно високі обсяги дебіторської заборгованості та незбалансована політика погашення дебіторської та кредиторської заборгованостей. Приділення уваги цим аспектам дозволить суттєво поліпшити фінансові показники підприємства.

Погіршення показників кадрової безпеки підприємства також спостерігається на протязі 2012-2014 років. Така ситуація пов'язана насамперед з легалізацією заробітної плати на підприємстві та переведенням працівників на повний робочий, що в свою чергу, з одного боку, привело до покращення показників безпеки з точки зору заробітної плати, однак з іншого боку, призвело до ситуації, коли темпи росту оплати праці перевищують темпи росту продуктивності праці. Великою проблемою підприємства є також

плинність кадрів, яка є наслідком скорочення обсягів діяльності в результаті незадовільних фінансових результатів та збитків, які компенсуються за рахунок власного капіталу підприємства.

Показники технічної безпеки підприємства є стабільними. Головною проблемою є значний рівень зносу основних засобів підприємства, який не дозволяє йому поширювати обсяги своєї діяльності, зокрема, на ринку міжнародних перевезень. Однак слід зауважити, що підприємство приділяє увагу компенсації основних засобів, що вибувають з експлуатації та не припускає значного скорочення їх чисельності.

Проведемо дослідження економічної безпеки ВАТ «Херсонське АТП-16560». Підприємство є типовим представником автотранспортних підприємств, які в силу неможливості оновлення рухомого складу та за рахунок наявної ремонтної бази перепрофілювали свою діяльність з перевезень на технічне обслуговування та ремонт автомобілів. Як свідчать показники економічної безпеки, на сьогодні підприємство перебуває у стані збитковості діяльності, однак проведені зміни зі скорочення надлишкового персоналу та технічне оновлення ремонтної бази є запорукою поступового поліпшення ситуації і досягнення стану економічної безпеки з точки зору чистого прибутку.

Проблемами, що на сьогодні загрожують економічній безпеці підприємства, є значний рівень кредиторської заборгованості, що за обсягами може бути загрозливо для його власного капіталу, за рахунок якого йде також компенсація наявних збитків, а також структура розміщення акціонерного капіталу, значна частина якого знаходиться у власності одного мажоритарного акціонера – фізичної особи та розмита дрібними пакетами серед колишніх працівників підприємства.

Висновок. Ситуація навколо економічної безпеки підприємств автотранспортної галузі є дуже нестабільною і переважно несприятливою для її подальшого розвитку. Отже, за результатами проведеного аналізу стану системи управління економічною безпекою досліджуваних підприємств, можна зробити чіткий висновок про необхідність приділення уваги цій проблемі та необхідність створення системи управління економічною безпекою підприємства, як поточною, так і стратегічною.

Перелік посилань:

1. Козаченко Г.В. *Економічна безпека підприємства: сутність та механізм забезпечення: Монографія* / Г.В. Козаченко, В.П. Пономарев, О.М. Ляшенко. — К.: Лібра, 2003. — 280 с.
2. Дмитриев И.А. *Рейдерство на рынке автотранспортных услуг* / И.А. Дмитриев, В.Ю. Нестеренко // БИЗНЕС-ИНФОРМ. — 2009. - № 7. — С. 12-15.
3. Шинкаренко В.Г. *Менеджмент на автомобільному транспорті* / В.Г. Шинкаренко, С.Г. Банаєва, Л.М. Ачкасова. — Харків: Вид-во ХНАДУ, 2005. — 196 с.
4. *Забезпечення економічної безпеки аграрних підприємств в умовах регіонального господарювання: автореф. дис. канд. екон. наук: 08.00.04* / К.В. Коваленко; Луган. нац. аграр. ун-т. — Луганськ, 2009. — 20 с. — укр.
5. *Розробка механізму щодо забезпечення економічної безпеки залізничного транспорту: автореф. дис. канд. екон. наук: 08.00.03* / Т.О. Тимофєєва; Укр. держ. акад. залізн. трансп. — Х., 2009. — 20 с. — укр.
6. *Механізм управління економічною безпекою машинобудівного підприємства: автореф. дис. канд. екон. наук: 08.00.04* / Оксана Федорівна Яременко; Хмельницький національний ун-т. — Хмельницький, 2009. — 20 с. — укр.
7. Князевська О.В. *Підсумки та тенденції розвитку автомобільних перевезень в Україні* / О.В. Князевська, Г.В. Корецька // Науковий вісник НЛТУ України. - №19.5. — 2009. — С. 97-103.
8. Белоусова І.А. *Модернізація системи економічної безпеки суб'єктів господарської діяльності в процесі управління витратами* / І.А. Белоусова. — Київ, 2010. — 506 с.
9. Ильяшенко С. *Оценка составляющих экономической безопасности предприятия* / С.Н. Ильяшенко // Сб. статей ДонНТУ, №5. — 2002. — С. 16-22.
10. Близнюк А.О. *Методичні основи оцінювання економічної безпеки підприємства* / А.О. Близнюк // Економічний простір: Збірник наукових праць. — Дніпропетровськ: ПДАБА, №55. — 2011. — С. 188-195.

Стаття надійшла: 08.10.2015 р.

Рецензент: д.е.н., доц. Горювий Д.А.

